

Chvála bláznovství v XXI. století

„Jedině bláznům je vlastní umění říkat pravdu, aniž by někoho urazili.“

Erasmus Rotterdamský

Před pěti sty lety jeden z nejmoudřejších představitelů lidského rodu Erasmus Rotterdamský tak trochu z rozmaru a potřeby povyrazit se napsal během jedné ze svých cest pojednání Chvála bláznovství. Tahle drobná knížka se dodnes vydává a úspěšně prodává po celém světě a citáty z ní rozesmávaly a rozesmávají celé generace studentů. Především na ně jsem myslela, když jsem v Cirkusu Giroldon, což je nejmenší cirkusové divadlo (ani cirkus – ani divadlo) v Evropě, sledovala hru Blázen.

Bláznovství opěvované předním myslitelem renesanční epochy se ve stanu dnešních poutníků setkala s patřičným pochopením. Oba herci shodně s Erasmem vnímají svět kolem sebe pod zorným úhlem bláznovství. Avšak jejich pohled je vždy moudrý, prozíravý a rozverný. Hlavní hrdina hry Blázen se převtěluje do různých podob a přitom jakoby dává za pravdu Erasmově knize, kde mimo jiné čteme: „Nijak se nepřetvařuji a nesnažím se předstírat, že bych měl v hlavě něco, co je cizí mému srdci.“ Bláznovství je vždy a všude stejné, „skrýt je nemohou dokonce ani ti, kdo se ze všech sil snaží přivlastnit si zdání moudrosti a respekt, jaký moudrost vzbuzuje.“ Diváci to vidí každý den na svém pracovišti, v televizi, tuší to, ale nemají čas se nad tím pořádně zamyslet, vysmát se sobě samým. V tom přijede cirkus, postaví žlutobílý stan a zázračně strhávání licoměrných masek, přilepených k tvářím dopělých, každodenními starostmi pohlcených lidí, začíná. Vládci cirkusu nazývají diváky dětmi, říkají jim „malé děti“, „větší děti“, „dětí s bílými vlasy“, takže mnozí začnou dělat ze sebe blázny, vyvádět hlouposti ještě před začátkem představení.

Erasmus také rozeznává různé stupně bláznovství, zachycuje jeho dějiny. Dětské bláznovství má svůj neodolatelný půvab. Pokud jde o mládí – tam platí, že čím méně chlapec mudruje, tím vlídněji jej okolí přijímá a hodnotí. Stáří se bez bláznovství neobejde. Bláznovství je vlastní všem, je univerzální, „jsou na něm založeny státy, podporuje a udržuje vlády, náboženství, úřady a soudy.“

„Ach ano, co jiného než hříčka bláznovství je všechn lidský život?“ Proto Blázna chápou všichni, v kterémkoli městě, v kterékoli zemi. Těžce pochopitelný je pouze tomu, kdo se namáhá, snaží se vypadat lepší než jaký je doopravdy. Ale upřímný dětský smích pomáhá dospělým lidem, kteří zabloudili, najít správnou cestu. Snaha stát se moudřejší, vzdělanější, profesně zdatnější, je jistě chvályhodná, ovšem jen v tom případě, že není předstíraná. Blázen nás nepodvádí, podvádíme se my sami.

Tak jako velký filosof chtěl před pěti sty lety – řečeno jeho slovy – „trochu si zadováďet a zaskotačit“ a svému obdobně významného příteli Thomasu Moorovi věnoval svou nesmrtelnou knížku Chvála bláznivství, tak Cirkus Giroldon objíždí svět se svým Bláznem a obdarovává diváky dětskou bezprostředností, upřímností a opravdovou svobodou myšlenek a činů.

Darja Sitnikovová, Tomsk 2012, Rusko

